

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 555/2012

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

Τμήμα Ε΄

Συνεδρίαση της 13^{ης} Νοεμβρίου 2012

Σύνθεση:

Προεδρεύων: Ι. Τριάντος, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους, κωλυομένου του Προέδρου του Τμήματος.

Μέλη: Π. Τριανταφυλλίδης, Ι. Διονυσόπουλος, Π. Βαρελάς, Β. Πανταζή, Β. Τύρου, Κ. Χουρμουζιάν, Γ. Ανδρέου, Νομικοί Σύμβουλοι.

Εισηγητής: Σπ. Μαυρογιάννης, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμός Ερωτήματος: Το υποβληθέν με το υπ' αριθμ. πρωτ. 6559/8-10-2012 έγγραφο του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται α) ποιος είναι αρμόδιος για την καταβολή των αποζημιώσεων των διορισθέντων δικηγόρων υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους προ της ενάρξεως ισχύος του ν. 4043/2012, όμως η διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής τους δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρωθεί, β) εάν η περικοπή του 20% των αποζημιώσεων των διορισθέντων

δικηγόρων υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας για την παράσταση ενώπιον του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων η οποία για πρώτη φορά εισήχθη με τις διατάξεις του ν. 4043/2012 και της ΚΥΑ 67506/8.8.2012 καταλαμβάνει και τις παρασχεθείσες προ της ενάρξεως ισχύος των διατάξεων αυτών υπηρεσίες, η διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής των οποίων δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρωθεί.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε') γνωμοδότησε ως ακολούθως:

I. Η ερωτώσα υπηρεσία υπέβαλε το εξής επί λέξει ερώτημα:

«ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ:

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 7 του Ν.4043/2012 (Α' 25), προστέθηκε στους σκοπούς του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ), όπως αυτοί ορίζονται στον ιδρυτικό του ν.δ. 1017/71 (άρθρο 2 παρ.1), περίπτωση ιζ' ως εξής: *«για τις αμοιβές των δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας».*

Σύμφωνα δε με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, το άρθρο 13 του ν. 3226/2004 «Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις» (Α' 24), αντικαταστήθηκε ως εξής: *«Εγγράφεται κατ' έτος ειδική πίστωση στον προϋπολογισμό του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων για την κάλυψη της αποζημίωσης των δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας.»*

Στη συνέχεια, με την παράγραφο 4 του άρθρου 112 του Ν.4055/2012, αντικαταστήθηκε το άρθρο 11 του Ν.3226/2004 (Α' 24) ως εξής:

«1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ορίζεται η αποζημίωση των δικηγόρων υπηρεσίας, συμβολαιογράφων, δικαστικών επιμελητών και άλλων προσώπων που παρέχουν υπηρεσίες στο πλαίσιο της παροχής νομικής βοήθειας, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες νόμιμες αμοιβές. Η αμοιβή μπορεί να υπολείπεται των προβλεπόμενων νόμιμων αμοιβών σε περίπτωση αναίρεσης και παράστασης ενώπιον

του μικτού ορκωτού δικαστηρίου, του μικτού ορκωτού εφετείου και του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων. Με όμοια απόφαση καθορίζεται το πλαίσιο και η διαδικασία εκκαθάρισης και είσπραξης της αποζημίωσης.

2. Αρμόδιο όργανο για τη συλλογή των δικαιολογητικών των αιτήσεων των δικαιούχων δικηγόρων και άλλων προσώπων για τη διαβίβαση τους στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι η διοίκηση του αρμόδιου δικαστηρίου.»

Κατ εξουσιοδότηση της ως άνω τροποποιηθείσας παραγράφου 11 του Ν.3226/2004 εκδόθηκε η με αριθ. 67506/8.8.2012 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Β' 2333/17.08.2012) περί καθορισμού αποζημίωσης, διαδικασίας εκκαθάρισης και δικαιολογητικών για την αποζημίωση των προσώπων που παρέχουν υπηρεσίες στο πλαίσιο της νομικής βοήθειας. Στο τρίτο εδάφιο της περ. Α αυτής, ορίζεται ότι «*Σε περίπτωση αναίρεσης και παράστασης ενώπιον του μικτού ορκωτού δικαστηρίου, του μικτού ορκωτού εφετείου και του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων, η αποζημίωση θα υπολείπεται των προβλεπόμενων νομίμων αμοιβών σε ποσοστό 20%».*

Μέχρι τη δημοσίευση των ως άνω διατάξεων, αρμόδιο για την καταβολή των αποζημιώσεων των δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας, ήταν το Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, παρέμειναν όμως εξαιτίας των περιορισμένων πιστώσεων στον προϋπολογισμό του, ανεξόφλητες οφειλές έναντι των δικαιούχων προσώπων που παρείχαν τις υπηρεσίες τους βάσει του Ν.3226/2004, τα δικαιολογητικά για την εξόφληση των οποίων δεν έχουν υποβληθεί στη διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής.

Μετά τα ανωτέρω, τα ερωτήματα που τίθενται είναι:

A) Εάν δύναται με βάση τις ανωτέρω διατάξεις το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. να εξοφλήσει τις ως άνω οφειλές των δικαιούχων προσώπων που παρείχαν τις υπηρεσίες τους βάσει του Ν.3226/2004,, σε χρόνο προγενέστερο της δημοσίευσης του ν.4043/2012 και η διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής τους δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρωθεί.

B) Εάν το πεδίο εφαρμογής της με αριθ. 67506/8.8.2012 ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Β' 2333/17.08.2012) καταλαμβάνει και τις παρασχεθείσες πριν τη δημοσίευση του

15/8

N.4043/2012 υπηρεσίες και η διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής τους δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρωθεί και ειδικότερα ως προς το ζήτημα της περικοπής του 20% των αποζημιώσεων για την παράσταση ενώπιον του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων η οποία για πρώτη φορά εισήχθη με τις κατά τα ανωτέρω διατάξεις».

II. Επειδή κατ' άρθρο 13 του ν. 3226/2004 (Α' 24) «Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις», οριζόταν: *«Εγγράφεται κατ' έτος ειδική πίστωση στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την κάλυψη της αποζημίωσης δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας».*

Ήδη, η ανωτέρω διάταξη αντικαταστάθηκε με την παρ. 5 αρθρ. 7 του ν. 4043/2012 (Α' 25) «Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στα καταστήματα κράτησης και άλλες διατάξεις», κατά την οποία ορίζεται: *«Εγγράφεται κατ' έτος ειδική πίστωση στον προϋπολογισμό του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων για την κάλυψη της αποζημίωσης των δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας»,*

ενώ κατ' άρθρο 2§1 του ν.δ. 1017/71 (Α' 209) «Περί συστάσεως Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων», ως τροποποιήθηκε από την παρ. 4 του άρθρου 7 του ν. 4043/2012, ορίζεται: *«Σκοπός του Ταμείου είναι: 1) Η χρηματοδότησις ... ιζ) για τις αμοιβές των δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας».*

Περαιτέρω, κατ' άρθρο 14§1 του ως άνω ν. 3226/2004, ως αντικαταστάθηκε με την παρ. 4 αρθρ. 112 του ν. 4055/2012 (Α' 51) «Δίκαιη δίκη και εύλογη διάρκεια αυτής», ορίζεται: *«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ορίζεται η αποζημίωση των δικηγόρων υπηρεσίας, συμβολαιογράφων, δικαστικών επιμελητών και άλλων προσώπων που παρέχουν υπηρεσίες στο πλαίσιο της παροχής νομικής βοήθειας, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες νόμιμες αμοιβές. Η αμοιβή μπορεί να υπολείπεται των προβλεπόμενων νόμιμων αμοιβών σε περίπτωση αναίρεσης και παράστασης ενώπιον του μικτού ορκωτού δικαστηρίου, του μικτού ορκωτού εφετείου και του*

πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων. Με όμοια απόφαση καθορίζεται το πλαίσιο και η διαδικασία εκκαθάρισης και είσπραξης της αποζημίωσης».

Κατ' εξουσιοδότηση της ανωτέρω διατάξεως εκδόθηκε η 67506/8-8-2012 (Β' 2333) ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών-Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Α. Καθορισμός αποζημίωσης των προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος παροχής νομικής βοήθειας και Β. Καθορισμός της διαδικασίας εκκαθάρισης και των δικαιολογητικών που απαιτούνται για την αποζημίωση των δικηγόρων υπηρεσίας, συμβολαιογράφων, δικαστικών επιμελητών και άλλων προσώπων που παρέχουν υπηρεσίες στο πλαίσιο της παροχής νομικής βοήθειας», κατ' άρθρο μόνο της οποίας ορίζεται: *«Α. Ορίζουμε την αποζημίωση των δικηγόρων υπηρεσίας, συμβολαιογράφων, δικαστικών επιμελητών και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος παροχής νομικής βοήθειας, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά νόμιμες αμοιβές. ... Σε περίπτωση αναίρεσης και παράστασης ενώπιον του μικτού ορκωτού δικαστηρίου, του μικτού ορκωτού εφετείου και του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων, η αποζημίωση θα υπολείπεται των προβλεπόμενων νόμιμων αμοιβών σε ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) ...».*

Τέλος, με την 1117864/2297/Α0012/7-12-2007 (Β' 2422/24-12-2007) ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών-Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προσδιορίστηκαν οι ελάχιστες αμοιβές των Δικηγόρων,

ενώ κατ' άρθρο 91§2 του ν.δ. 3026/54 (Α' 235) «Περί του Κώδικος των δικηγόρων» ορίζεται: *«Ο Δικηγόρος δικαιούται να αξιώση, προ πάσης ενεργείας, ανάλογον προκαταβολήν διά τε την αμοιβήν αυτού ως και διά τας δαπάνας τας απαιτούμενας διά την ανατεθείσαν αυτώ εργασίαν, κατά τε την έναρξιν και την πρόοδον αυτής».*

κατ' άρθρο 92§1 αυτού, ως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 8§6α ν.3919/2011 (Α' 32) «Αρχή της επαγγελματικής ελευθερίας, κατάργηση αδικαιολόγητων περιορισμών στην πρόσβαση και άσκηση επαγγελμάτων», ορίζεται: *«Τα της αμοιβής του Δικηγόρου ορίζονται ελεύθερα με έγγραφη συμφωνία τούτου και του εντολέως του ή του αντιπροσώπου αυτού, η οποία περιλαμβάνει είτε την όλη διεξαγωγή της δίκης είτε μέρος ή κατ' ιδίαν πράξεις αυτής ή κάθε άλλης φύσεως νομικές εργασίες, οριζόμενες από διατάξεις αναγκαστικού δικαίου ως υποχρεωτικές ελάχιστες αμοιβές*

158

για την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, καθώς και για τη διενέργεια εξωδικαστικών νομικών εργασιών, παύουν να ισχύουν. ... Όπου στις διατάξεις των άρθρων 98-102, 104-123, 125-134, 139-156, 167 και 169 του παρόντος Κώδικα, καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη διάταξη νόμου που περιέχει ρύθμιση περί αμοιβής για την παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας, γίνεται αναφορά σε «ελάχιστα όρια αμοιβών» ή «ελάχιστες αμοιβές» ή «αμοιβές», νοούνται εφεξής οι «νόμιμες αμοιβές» κατά την έννοια των προηγούμενων εδαφίων. Από τις οριζόμενες στην κ.υ.α. υπ' αριθμ. 1117864/2297/A0012/7.12.2007 (ΦΕΚ 2422 Β') ως υποχρεωτικές «ελάχιστες αμοιβές», εξακολουθούν να ισχύουν, αλλά εφεξής ως «νόμιμες αμοιβές» κατά τη ρύθμιση των προηγούμενων εδαφίων, μόνον εκείνες (του Κεφαλαίου Ι «Παραστάσεις σε Δικαστήρια»), οι οποίες αναφέρονται στην παροχή δικηγορικών υπηρεσιών σχετιζομένων με την έναρξη και διεξαγωγή δίκης ή διαδικασίας εκούσιας δικαιοδοσίας. ...»

και κατ' άρθρο 190 αυτού ορίζεται: «Αι απαιτήσεις των Δικηγόρων διά τας αμοιβάς και δαπάνας αυτών παραγράφονται μετά πενταετίαν, αρχομένην, εάν μεν πρόκειται περί διοικητικών υποθέσεων. ή εξωδίκων εργασιών, από του τέλους του έτους καθ' ο ενηργήθη η σχετική πράξις, εάν δε πρόκειται περί δικών, από του τέλους του έτους, καθ' ο ενηργήθη υπ' αυτών η τελευταία διαδικαστική πράξις».

III. Εκ των ανωτέρω διατάξεων συνάγονται τα κάτωθι:

Προς πραγμάτωση των επιταγών των άρθρων 20§1 του Συντάγματος, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα κάθε προσώπου σε δικαστική ακρόαση και προστασία των δικαιωμάτων και των έννομων συμφερόντων του, 25§1 του Συντάγματος, κατά το οποίο η αρχή του κοινωνικού κράτους τελεί υπό την εγγύηση του κράτους και όλα τα κρατικά όργανα οφείλουν να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα δικαστικής ακρόασης και προστασίας, 6§3 εδ. (γ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, κατά το οποίο ορίζεται ότι κάθε κατηγορούμενος έχει δικαίωμα να του παρασχεθεί δωρεάν συνήγορος σε περίπτωση που δεν διαθέτει τα μέσα για την

κάλυψη της αμοιβής του και αυτό ενδείκνυται από το συμφέρον της δικαιοσύνης και της οδηγίας 2003/8/ΕΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003 για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη επί διασυννοριακών διαφορών, οργανώθηκε με το ν. 3226/2004 πλήρες σύστημα νομικής βοήθειας προς τους πολίτες χαμηλού εισοδήματος.

Ειδικότερα, με το νόμο αυτό καθορίζονται οι δικαιούχοι και η διαδικασία παροχής νομικής βοήθειας, προβλέπεται ότι, σε περίπτωση διορισμού δικηγόρου υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας, αυτός αποζημιώνεται σύμφωνα με τις προβλεπόμενες νόμιμες αμοιβές, ως τοιούτων νοουμένων των ελαχίστων αμοιβών, ορίζεται δε ότι βαρύνεται προς τούτο το Δημόσιο καθώς και ότι καλύπτεται η αποζημίωση δια ειδικής πιστώσεως που εγγράφεται κατ' έτος στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Ήδη και προκειμένου να ενισχυθεί ο θεσμός του συστήματος της νομικής βοήθειας και να μην επιβαρύνεται πλέον με την κάλυψη της καταβαλλομένης προς τούτο αποζημίωσης ο προϋπολογισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με την παρ. 4 του άρθρου 7 του ν. 4043/2012 τροποποιήθηκε το άρθρο 2§1 του ν.δ. 1017/71 ενώ με την παρ. 5 αρθρ. 7 του ν. 4043/2012 αντικαταστάθηκε το άρθρο 14 του ν. 3226/2004 και ορίστηκε ότι στους σκοπούς του Ταμείου Χρηματοδότησεως Δικαστικών Κτιρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.) περιλαμβάνεται και η χρηματοδότηση για τις αμοιβές των δικηγόρων και άλλων προσώπων που προσφέρουν υπηρεσίες στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας, των οποίων (δικηγόρων) η αποζημίωση καλύπτεται δια ειδικής πιστώσεως που εγγράφεται κατ' έτος στον προϋπολογισμό του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.. Η ρύθμιση αυτή ισχύει από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (13-2-2012), οπότε και, δεδομένου ότι σχετική ειδική πίστωση έχει εγγραφεί στον προϋπολογισμό του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. έχει δε εγκριθεί η δέσμευση πιστώσεως €4.000.000 για την πληρωμή ισόποσης δαπάνης σε βάρος της πίστωσης του προϋπολογισμού εξόδων του ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. για το οικ. έτος 2012 (σχετ. η ΑΔΑ:Β4ΛΡ46ΨΧΥΙ-414 Αριθ.Πρωτ.36287-6-2012 απόφαση), από το χρονικό αυτό σημείο (δημοσίευσης στο ΦΕΚ) το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. έχει την (αποκλειστική) αρμοδιότητα για την καταβολή των αποζημιώσεων των διορισθέντων δικηγόρων υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας. Στην αρμοδιότητα αυτή, του νόμου μη ορίζοντος διαφορετικά, περιλαμβάνεται και η εξόφληση οφειλών προς δικαιούχους

15 9

δικηγόρους που είχαν παράσχει τις υπηρεσίες τους στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας προ της ενάρξεως ισχύος του ν. 4043/2012, πλην όμως η διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής των δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρωθεί.

Περαιτέρω, από τα άρθρα 91§2, 92§1, 98-100 και 190 του ν.δ. 3026/1954 «περί Κώδικος Δικηγόρων», συνάγεται ότι, αν ανατεθεί σε δικηγόρο η εντολή εκπροσωπήσεως στη διεξαγωγή δίκης, η αξίωση αυτού υφίσταται για την όλη αμοιβή, δηλαδή για το σύνολο των μερικότερων ενεργειών του στη δίκη αυτή, γεννιέται δε και είναι δυνατή η δικαστική της επιδίωξη από το χρονικό σημείο κατά το οποίο ενήργησε αυτός την τελευταία διαδικαστική πράξη στην δίκη, λαμβανομένη στο σύνολό της, ανεξαρτήτως των βαθμών δικαιοδοσίας από τους οποίους διήλθε η διαφορά ή έπαυσε από οποιοδήποτε λόγο να εκπροσωπεί τον εντολέα του και όχι από του τέλους του έτους κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε κάθε μία επί μέρους διαδικαστική πράξη (Ολ ΑΠ 42/1990 ΝοΒ 1991.240, ΑΠ 407/2008).

Εξάλλου με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής σύμβασης, για την προστασία των δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε (μαζί με τη Σύμβαση) με το ν.δ. 53/1974 και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28§1 του Συντάγματος, αυξημένη έναντι των κοινών νόμων ισχύ, ορίζεται, ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της περιουσίας του. Κανένας δεν επιτρέπεται να στερηθεί της περιουσίας του, παρά μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας και υπό τους όρους που προβλέπονται από το νόμο και από τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου. Οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα που έχουν τα κράτη να θεσπίζουν και εφαρμόζουν τις διατάξεις που θεωρούν αναγκαίες για τον έλεγχο και την ρύθμιση της χρήσεως της ιδιοκτησίας (αγαθών) σύμφωνα με το γενικό συμφέρον ή για να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων εισφορών ή κυρώσεων ή προστίμων. Με τη διάταξη αυτή κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας. Στην έννοια της περιουσίας περιλαμβάνονται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως» και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται έτσι τα ενοχικά περιουσιακά δικαιώματα και ειδικότερα απαιτήσεις, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη

προσδοκία, με βάση το ισχύον, έως την προσφυγή στο δικαστήριο, δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά. (Ολ. ΑΠ 40/98).

Εξ άλλου, κατά το άρθρο 2 ΑΚ «ο νόμος ορίζει για το μέλλον, δεν έχει αναδρομική ισχύ». Παρά ταύτα, δεν υπάρχει στο Σύνταγμα γενική απαγόρευση αναδρομικότητας του νόμου (Ολ ΑΠ 1067/79 ΝοΒ 1980.487), μη δεσμευμένης της νομοθετικής εξουσίας να ρυθμίζει και αναδρομικά με νέους κανόνες δικαίου, κατά τρόπο διαφορετικό, έννομες σχέσεις ή δικαιώματα, που έχουν κτηθεί με βάση προγενέστερους νόμους ή και να τα καταργεί και περαιτέρω να προσδίδει σε προϋπάρχοντα περιστατικά έννομες συνέπειες, τις οποίες αυτά δεν είχαν κατά το προγενέστερο δίκαιο, υπό τον όρο πάντοτε ότι η νέα ρύθμιση δεν καταλύει συντελεσμένες πράξεις της δικαστικής εξουσίας ούτε προσβάλλει συνταγματικώς προστατευόμενα δικαιώματα και ακόμη έχει χαρακτήρα γενικό, αρκεί να μην παραβιάζονται το άρθρο 4§1 περί ισότητας και το άρθρο 17 του Συντάγματος περί προστασίας της ιδιοκτησίας (Ολ ΑΠ 4 και 7/90 ΝοΒ 1990.1316, 1326). Κατά την παρ. 2 του άρθρου 17 του Συντάγματος, «κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο ...». Στην έννοια της ιδιοκτησίας, κατά την αληθινή ερμηνεία της διάταξης αυτής, σύμφωνη και προς το ανωτέρω άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, πρέπει να νοηθεί ότι περιλαμβάνονται και τα ενοχικά περιουσιακά δικαιώματα και ειδικότερα οι απαιτήσεις, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον, έως την προσφυγή στο δικαστήριο, δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά (βλ. επί των ανωτέρω και Ολ ΑΠ 6/2007 ΕΕμπΔ 2007.715, ΑΠ 541/2011 ΕΕμπΔ 2011.877, 562/2009). Τοιαύτη όμως αναδρομική δύναμη δύναται να προσδοθεί στο νόμο, υπό τη συνδρομή βεβαίως των ανωτέρω προϋποθέσεων, εφόσον υπάρχει σαφής βούληση του νομοθέτη, διατυπωθείσα ρητώς ή συναγόμενη από το περιεχόμενο του νεωτέρου νόμου (ΑΠ 6/2007 ΕΕμπΔ 2007.715, 939/73 ΝοΒ 22.489).

Ενόψει των ανωτέρω, και μη διατυπωθείσης ρητώς ή συναγομένης εκ του περιεχομένου των διατάξεων του άρθρου 14§1 του ως άνω ν. 3226/2004, ως αντικαταστάθηκε με την παρ. 4 αρθρ. 112 του ν. 4055/2012 και της ΚΥΑ 67506/8-8-2012 βουλήσεως του νομοθέτη όπως, δια της ρυθμίσεως με την οποία προβλέπεται ότι η αποζημίωση των δικηγόρων υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας σε περίπτωση αναιρέσεως και παραστάσεως ενώπιον του μικτού ορκωτού

15 9

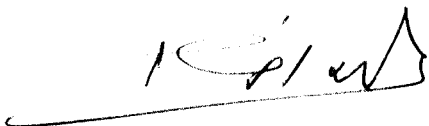
δικαστηρίου, του μικτού ορκωτού εφετείου και του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων θα υπολείπεται των προβλεπόμενων νόμιμων αμοιβών σε ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%), καταλάβει και αξιώσεις δικηγόρων ήδη γεγεννημένες -κατά τα ως άνω αναφερόμενα- προ της έναρξης ισχύος των ανωτέρω διατάξεων, πλην όμως μη εκκαθαρισμένες και εξοφληθείσες, συνάγεται ότι οι περιπτώσεις αυτές θα αποζημιωθούν με τα προ της ΚΥΑ 67506/8-8-2012 ισχύοντα, χωρίς την περικοπή του 20%.

IV. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε') γνωμοδότησε, ομοφώνως, ότι, στο ως άνω ερώτημα προσήκουν οι κάτωθι απαντήσεις: α) μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4043/2012 (13-2-2012) το ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ. έχει την (αποκλειστική) αρμοδιότητα για την καταβολή των αποζημιώσεων των διορισθέντων δικηγόρων υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας, στην οποία αρμοδιότητα περιλαμβάνεται και η εξόφληση οφειλών προς δικαιούχους δικηγόρους που είχαν παράσχει τις υπηρεσίες τους στο πλαίσιο του συστήματος νομικής βοήθειας προ της έναρξης ισχύος του ν. 4043/2012, πλην όμως η διαδικασία εκκαθάρισης και πληρωμής των δεν έχει μέχρι σήμερα ολοκληρωθεί, β) η περικοπή οφειλομένων αποζημιώσεων διορισθέντων δικηγόρων υπηρεσίας προς παροχή υπηρεσιών νομικής βοήθειας κατά 20% σε περιπτώσεις αναιρέσεως και παραστάσεως ενώπιον του μικτού ορκωτού δικαστηρίου, του μικτού ορκωτού εφετείου και του πενταμελούς εφετείου κακουργημάτων αφορά αξιώσεις δικηγόρων γεννηθείσες μετά την έναρξη ισχύος της ΚΥΑ 67506/8-8-2012 (17-8-2012).

Θεωρήθηκε

Αθήνα 16.11.2012

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

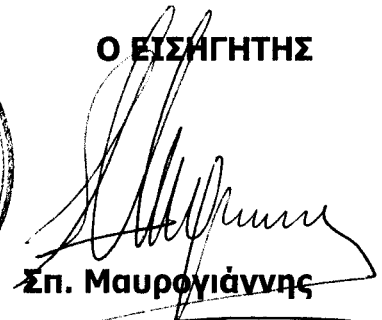

Ι. Τριαντος

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

Σπ. Μαυρογιάννης

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.